

Kroniek

- augustus 2017
- jaargang 25 - nummer 65
- losse nummers € 5,50

Tijdschrift Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe

Hoofdstraat 89/91 in Emmen

De Kalkovenwijk in Emmer-Compas

100 Jaar geleden

Pareltjes uit het gemeentearchief

25 Jaar Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe

<i>Piet Naber</i>	Redactioneel	1
Artikelen		
<i>Sis Hoek-Beugeling</i>	Hoofdstraat 89/91 (voor 1957 huisnummer 62) Emmen	2
<i>Gerard Steenhuis</i>	De Kalkovenwijk in Emmer-Compas	7
<i>Piet Naber</i>	100 Jaar geleden	17
<i>Jos Arends</i>	Pareltjes uit de collectie van het gemeentearchief	24
Bijdragen		
<i>Jan Omvlee</i>	Jacoba Omvleepad	23
Bestuur		
<i>Henk Jeurink</i>	25 Jaar Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe	26
<i>Henk Jeurink</i>	Verenigingsnieuws	28

M.A. Bulte, Agaatdreef 30, 7827 AE Emmen, 0591-630030.

P. Naber, redactiesecretariaat, Sierduif 32, 7827 NJ Emmen, 0591-633942.

Gelieve kopij te zenden aan:

p/a P. Naber, redactiesecretariaat, Sierduif 32, 7827 NJ Emmen: p.a.naber@home.nl.

P.M. Kraan, voorzitter, De Hietbrink 46, 7824 XT Emmen, 0591-685530, P.Kraan@emmen.nl.

H. Jeurink, secretaris, Laan van het Kwekebos 229, 7823 KE Emmen, 0591-626728, henk.jeurink@ziggo.nl.

A.H.J. Reuvekamp, penningmeester, Achter de Smidse 1, 7812 AR Emmen, 0591-633858, ton.reuvekamp@home.nl

M. Nicolai, public relations, Houtweg 180, 7823 PK Emmen, 06-25555188.

G.M. Leveling-Kortstee, Meerstraat 18, 7815 XG Emmen, 0591-647466.

Lid worden van de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe?

Het lidmaatschap bedraagt € 18,00 en voor huisgenoten € 5,00 extra.

Geef uw naam, adres, postcode en woonplaats en telefoonnummer per post of per e-mail op bij: H. Jeurink, secretaris, Laan van het Kwekebos 229, 7823 KE Emmen, 0591-626728, henk.jeurink@ziggo.nl

ISSN-nummer *Kroniek*: 1878-7894

Redactioneel

In deze *Kroniek* gaat het eerste artikel, geschreven door Sis Hoek-Beugeling, over de geschiedenis van een door de jaren heen sterk veranderd gedeelte van de Hoofdstraat (westzijde). Het betreft het middenstandspand dat nu de nummers 89/91 heeft. Bekende namen in de loop van de tijd hieraan verbonden, zijn: Beugeling, de slagers Blaauw en Koornstra, De Gruyter (jawel, die van 'het snoepje van de week'), kruidenier Middendorp en lunchroom Hekkert. De redactie wil hier gelijk maar een verzoek aan koppelen. We zouden graag meer van dergelijke artikelen willen ontvangen en dan vooral uit de buitendorpen. We bedoelen dus de 'levensgeschiedenis' van bijvoorbeeld een oud pand of een bedrijf.

Voor het volgende artikel gaan we naar Emmer-Compascuum. Gerard Steenhuis schreef over de Kalkovenwijk. Daar heeft een schelpkalkoven gestaan die in 1905 werd gebouwd door de vervener De Jonge. Latere eigenaren waren respectievelijk Tonkens, Beugel en Postma. De familie Bentlage speelt in het artikel een grote rol, maar verder worden er nog veel namen van personen en plekken genoemd.

Misschien een nieuwe rubriek: 'Pareltjes uit het gemeentearchief'. Jos Arends, werkzaam bij het gemeentearchief, komt af en toe wel eens iets tegen, geschikt voor publicatie in de *Kroniek*. Deze keer een aantal foto's, gemaakt voor en tijdens de beginperiode van de bouw van de woonwijk Bargeres. Het past goed bij het jubileumthema van onze vereniging 'Het Wonder Emmen'.

Verder de rubriek '100 jaar geleden'. In de vorige *Kroniek* was die geheel gewijd aan de grote veenbrand van mei 1917. Daardoor bleven andere krantenberichtjes van het tweede kwartaal van dat jaar liggen. Sommige daarvan heb ik deze keer maar samengevoegd met de berichtjes van het derde kwartaal.

Op 22 en 23 september zijn er bijeenkomsten in Zuidbarge, waaronder een filmvertoning, ter gelegenheid van de feestelijke opening van het Jacoba Omvleepad. Dit is een samenwerking van de familie Omvlee, het bestuur van de molen Zeldenrust en de historische werkgroep Zuidbarge. Meer daarover in deze *Kroniek*.

En dan wil ik u nog wijzen op de mededelingen en bijeenkomsten van onze eigen vereniging.

Veel leesplezier.

Een middenstandspand met een lange historie

Hoofdstraat 89/91 (voor 1957 huisnummer 62) Emmen

In deze bijdrage wordt op de geschiedenis van het middenstandspand aan de Hoofdstraat 89 ingegaan, waar een fietsen- en motorenzaak, een slagerij, een caf taria, een kruidenierszaak en een lunchroom waren gevestigd. Tot omstreeks 1936 was het één pand, maar na de sloop van het oude pand kwam er een nieuw winkelpand, waarin twee verschillende zaken werden gevestigd.

Bekend is dat de grond waarop het huidige pand Hoofdstraat 89/91 in 1902 door landbouwer Jan Horring voor f 400.- werd verkocht aan Arent

De Hoofdstraat voor 1909. Links de oostzijde van de huidige Hoofdstraat met op de hoek met de tegenwoordige Boslaan het zogenaamde Heerenpension. Anno 2017 is in het pand Dick's Broodjeshuis gevestigd. Achter de boom rechts, bouwde Jan Van Peer in 1909 het nog steeds bekende warenhuis. Direct achter de woning met het puntgeveltje is het pand te zien dat tegenwoordig huisnummer 91 heeft.

Geheel rechts op deze foto huisnummer 91 omstreeks 1912. Geheel links is nog een stukje te zien van het pand dat tegenwoordig nog steeds bekend staat als Ten Napel. Het woonwinkelhuis, huisnummer 91, werd omstreeks 1903 gebouwd. Onbekend is tot op heden door wie.

*Voor hij naar de
Hoofdstraat verhuisde,
had Blaauw aan de te-
genwoordige Weerdin-
gerstraat een slagerij.*

Boer, van beroep logementhouder. Waarschijnlijk bouwde Boer het pand dat rechts op de foto op bladzijde 2 (onder) staat.

Periode Beugeling

Jan Hilbrand Beugeling huurde het pand in 1909 en startte er een fietsen- en motorenzaak. In 1914 verhuisde Beugeling zijn bedrijf naar de overzijde van de Hoofdstraat.

Periode Blaauw

Aan te nemen is dat slager Andries Blaauw, die vanaf het begin van de 20ste eeuw, een slagerij had aan de huidige Weerdingerstraat (zie foto boven) omstreeks 1914 verhuisde naar de Hoofdstraat, waar hij tot en met 1929 zijn vak uitoefende. Andries Blaauw was sinds 1911 eigenaar van het pand.

Slager Koornstra

Willem Koornstra werd geboren in 1896 in Borger. Hoewel zijn vader geen slager was, kwam hij uit een familie waarvan bekend was dat zij vanaf 1708 het vak van slachter uitoefenden. Willem koos ook voor het slagersvak en werd opgeleid in Veendam. Daarnaast volgde hij een opleiding voor het geven van gymnastieklessen. Midden jaren '20 toen hij werkte in Veendam gaf hij gymnastieklessen in Emmer-Compascuum bij SSS (Sport Staalt Spieren) en in Klazienaveen. Daar leerde hij Margina Maze-nier kennen waarmee hij in 1927 trouwde. Met een geleende halve koe, van zijn broer Sjoerd, die een slagerij in Borger had, begon hij een slagerij aan de Weerdingerstraat.

Twee jaar later, in 1929, nam Willem Koornstra de slagerij van Blaauw aan de Hoofdstraat over. Hij dreef zijn 'vleeschhouwerij' tot en met 1936 nog in het oude pand. In januari 1934 kocht hij

*Harmina Gesina en Hidde Koornstra op de houten
step*

*Willem Koornstra in zijn tuin, rechts van hem
mevrouw Pietje Stoker*

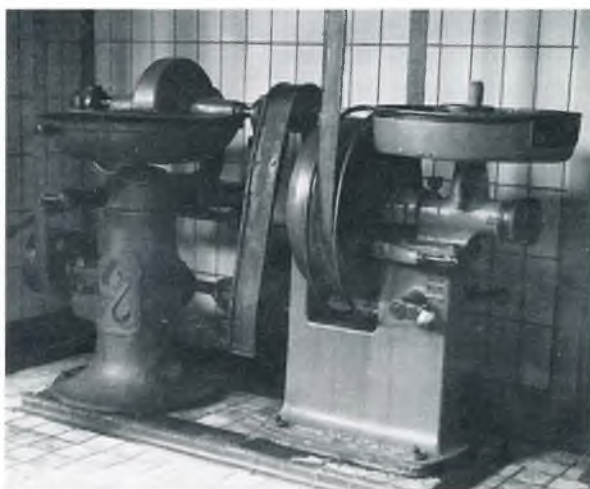

Enkele bijzondere foto's uit het familiealbum van Koornstra die een beeld geven van de inrichting van 'de werkplaats' na de verbouwing.

Linksboven: rechts een felsmachine - blikkensluit-machine -, daarnaast een kookketel, waar tijdens de Tweede Wereldoorlog ook suikerbieten voor de hele buurt in werden gekookt, een kleinere kookketel en een ketel voor stoomverwarming.

Rechtsboven: onder de werkbank een bad, waarin vlees werd gezouten, ernaast een hakblok, op de werkbank weegschalen en een cutter, waarmee vlees werd fijn gesneden. Aan de achterwand de deuren van de koelcellen.

Rechts: De cutter en de gehaktmolen werden door riemen aangedreven.

Na de oorlog zette Willem Koornstra zich in voor de oprichting van de VSR (de Vereniging voor Slagerij Reclame) de voorloper van de huidige Keur-slagers. In 1949 verhuisde het gezin naar Hilversum. Willem Koornstra zag in zijn zoon Hidde een gedroomde opvolger en wilde voor hem een grote slagerij in een grotere plaats. Hidde bleek echter, toen hij zijn middelbare school had afgemaakt, andere plannen te hebben.

In 1949 nam Slager Arie Snijders de slagerij Van Koornstra over. Hij sloot een huurkoopovereenkomst met Koornstra, evenals met Willem Middeldorp, die een paar maand eerder van datzelfde jaar in het linker deel van het pand een kruidenierswinkel was begonnen. Het gezin Snijders woonde

achter de slagerswinkel en sliep in het achterste deel, bereikbaar vanaf de trap in de keuken, op de etage. Het gezin van Middeldorp woonde in de woning boven de winkel en de slagerij. Slager Snijders

De familie Koornstra omstreeks 1940

Foto linksboven: links kruidenier Middeldorp, rechts: slager Snijders

stopte in 1960 met de slagerij. De familie Hekkert kocht het slagerijgedeelte van Koornstra en vestigde in de voormalige slagerij een cafetaria.

In 1960 hield Snijders het hebben van een eigen slagerswinkel dus voor gezien. De familie Hekkert kocht dit deel van het pand en startte er, samen met schoonzoon en zwager Ab Koopman een cafetaria. Omdat Hekkert/Koopman uitbreidingsplannen hadden kochten zij in 1965 ook het gedeelte waar Middeldorp in was gevestigd. Middeldorp verhuisde naar de Weerdingerstraat. Beide delen van het pand werden samengevoegd tijdens een grondige verbouwing. Beneden werd het gedeelte van de kruidenierswinkel gevoegd bij de cafetaria; de hele verdieping boven werd ingericht als tearoom. Na acht maanden verbouwing werd in juni deze nieuwe horecagelegenheid geopend. Tijdens de tweede

Foto rechtsboven: links kruidenier Middeldorp, rechts: cafetaria Hekkert

helft van de jaren '70, toen 'het Luifelplan' het oude centrum van Emmen knusser moest maken, werd de bovenliggende 'tearoom' fors uitgebreid met een serre boven de luifels.

In 1980 werd op de begane grond het horecagedeelte afgestoten en de begane grond weer opgedeeld in twee winkelpanden. Vele middenstanders dreven in de beide (gehuurde) panden voor kortere of langere tijd een winkel. De bovenverdieping wordt nog steeds verhuurd als restaurant. In dit deel van de Hoofdstraat is de luifel nog het enig overgebleven stuk van een poging tot centrumvernieuwing die nooit erg succesvol is geweest.

Bron: Historisch-Emmen

Met dank aan: Hidde Koornstra, Bé Koopman en Gré Hekkert

Links: lunchroom Hekkert omstreeks 1970.

Rechts: Hoofdstraat 89/91.

De Kalkovenwijk in Emmer-Compas

Kalkovenwijk WZ

De Kalkovenwijk in Emmer-Compascuum is genoemd naar een schelpkalkoven. Deze heeft gestaan aan de oostzijdekant, daar waar de dam het kanaal onderbreekt. Een verrer De Jonge bouwt in 1905 de fabriek, latere eigenaren zijn Tonkens en Beugel. Nu weten de mensen niet anders dan dat Postma van het Hoofdkanaal de eigenaar was. De familie Bentlage werkte hier tientallen jaren. Hoe is het gelopen? Broer Bentlage vertelt en zus Minie heeft de foto's.

Van schelpen wordt in Nederland
In gloeiende ovens kalk gebrand
En turven, langer dan een voet
Die geven den gewenschten gloed
Met water wordt die gloed geslecht
Dan is de kalk op 't allerbest.¹

Bredesloot- Kalkovenwijk

Stel u fietst van de Oostelijke Doorsnee of Limietweg over de Bredesloot naar Emmer-Compascuum. Het laatste stuk van de weg heet de Kalkovenwijk WZ. Hier staan twee huizen. De mensen komen niet van 'hier'. Ze moeten wel van ruimte, rust en tuinieren houden. Aan de andere kant van het kanaal staat een woning met een diep bos er achter. Het huis ten noorden hiervan is een bouwval. Het dak is naar beneden gekomen en overwoekerd met bomen en struiken. Pony's lopen in de wei rondom. Verderop is een dam en splitst de weg naar rechts, in oostelijke richting naar de grens, en naar links naar Emmer-Compascuum. Tegenover de dam heeft de kalkoven gestaan. Een schelpkalkoven met een kalkschuur en twee woningen.²

Advertentieblad 't Kompas

In de jaren voor de Tweede Wereldoorlog geeft de Electr. Drukkerij J. Negen, Ter-Apel een krant uit onder de naam 'Advertentieblad 't Kom-

Landbouwkalk.
SCHELPKALKBRANDERIJ
Emmer-Compascuum.

Advertentie in het advertentieblad 't Kompas
van 28 februari 1928

pas'. De krant is bedoeld voor de huishoudens in de dorpen Ter Apel, Ter Apelkanaal, Westervolde, Emmer-Compascuum, Munsterscheveld, Roswinkel, Roswinkelerveen, Nieuw-Weerdinge, Weerdinge, Valthermond, Emmer-Erfscheidenveen, Scholtenskanaal, Verlengde Oosterdiep en 'alle gehuchten in de verst gelegen hoeken'. Zo staat het letterlijk op de voorpagina gedrukt. De Groninger dorpen worden alle benoemd, terwijl Klazienaveen-Noord en Barger-Compascuum ophouden bij respectievelijk Scholtenskanaal en Verlengde Oosterdiep. De gratis krant bevat geen nieuws en valt elke zaterdag in de bus. Advertenties van particulieren en bedrijven vullen deze vierbladige uitgave. Voor Emmer-Compascuum treedt 'Buro P. Kruize, Tel. No. 40' op als contactadres. In de uitgave van zaterdag 25 februari 1928 lees ik een advertentie 'Landbouwkalk schelpkalkbranderij Emmer-Compascuum'. Het

Grafmonument van Lucas Postma (1868-1922) en Dirkje Schuurman (1867-1942) op de hervormde begraafplaats van Roswinkel (foto: GS)

moet hier de schelpkalkoven aan de grens betreffen. Toen stond de oven er dus al en was waarschijnlijk de wijk er nog niet naar vernoemd.

Rond de Runde

In *Rond de Runde* haalt de schrijver Wim Vischer de kalkoven van Munsterscheveld aan.³ In 1905 bouwen de verveners Johannes en Jan Brans uit Stadskanaal een steenfabriek met twee ovens aan de Runde in Emmer-Compascuum.⁴ Enkele jaren later sticht vervener Harm de Jonge in Munsterscheveld een kalkoven. Na diens overlijden in 1910 gaat de eigendom van deze kalkfabriek over op de houthandelaar Gerardus

Tonkens c.s. uit Musselkanaal. Hij exploiteert de kalkoven vanaf 1913 samen met de vervener Willem Beugel uit Ter Apel. In de loop van de dertiger jaren doet deze firma Tonckens & Co. (bestaande uit Gerardus Tonkens, Willem Beugel en Harm Timmermans) de fabriek van de hand. De nieuwe eigenaar is Roelof Postma, neef van Willem Beugel. De houthandelaar en aannemer Roelof Postma blijft vele jaren kalkbrander. Zijn vader Lucas Postma is bouwkundige en heeft zich al voor 1900 als aannemer en handelaar in hout gevestigd in Emmer-Compascuum⁵, mogelijk al op het adres Hoofdkanaal WZ 114, daar waar later zoon Roelof zijn houthandel en aannemersbedrijf heeft. Het is een goede locatie: aan het kanaal en aan de weg naar Roswinkel, maar ook vlakbij de molen, die eveneens dateert van 1905. Postma heeft er een gereedschapswinkel bij en iets achteruit staat een grote houtstek. Dit pand

Foto onder: De hoek bij de 'Koeper Albertsbrug' en later 'Schniedersbrug', de brug over het Hoofdkanaal aan het eind van Emmer-Compascuum op de weg naar Ter Apel. In het verlengde van de brug gaat de weg naar Roswinkel. Het eerste huis is het woonhuis van Postma met adres Hoofdkanaal WZ 114. Niet zichtbaar is de grote houtstek. Het woonhuis en de houtstek zijn afgebroken. Op de plaats van de houtstek op Hoofdkanaal WZ 113 staat nu garage De Jonge. In de verte is de karakteristieke molen met de naam 'Grenszicht' te zien.⁶

bij de 'Koeper Alberts brug' en later 'Schnieders-brug' wordt naderhand overgenomen door groentebouwer Willem Dal, zegt Johan Bernard, bijnaam 'Broer' Bentlage (1933). Het huis is afgebroken en op de plaats van de vroegere houtstek staat nu autogarage De Jonge.

Herman Bentlage en Catharina Bos

De oudere mensen uit de buurt kunnen zich nog herinneren dat het echtpaar Bentlage in het kleine witte huisje bij de kalkoven woont.⁷ Johan Herman Bentlage is in 1874 in de Maatschappij, de latere Berkenrode in Barger-Compascuum geboren. Zijn ouders verhuizen naderhand naar Barger-Oosterveld. De familie Bentlage is in het bezit van een document waaruit op te maken is dat Johann Hermann Bentlage 'von Kumpasküm (Holland)' van 1 mei 1896 tot 1 mei 1898 gemeentelijke schaaпsherder is in de Duitse gemeente Emmeln en zich goed gedragen heeft! De akte is per hand geschreven door Ortsvorsteher Sanders en gedateerd op 1 Mai 1898. Dit soort oorkondes is heel gebruikelijk in het vroegere Duitsland. Het is een soort van 'bewijs van goed gedrag' dat de bezitter kan overleggen als hij met justitie, politie of douane in aanraking komt. Ook komt het geschrift van pas bij verhuizing naar een ander dorp, het aangaan van nieuw werk of de koop van een stuk grond of woning.

'Zeugniss' staat erboven. 'Der Johann Hermann Bentlage von Kumpasküm (Holland) hat in unsere Gemeinde von 1 Mai 1896 bis 1 Mai 1898 als Gemeindeschäfer gedient und sich während diese Zeit Treu, Ehrlich und Bräf betragen. Dieses bescheinigt der Vorsteher Sanders, Gemeinde Emmeln.'

Rond zijn vijfentwintigste levensjaar verblijft hij dus in Duitsland. Zijn echtgenote Catharina Bos komt uit Maten, waar ze in 1879 is geboren. Ze

trouwen in 1899 in de gemeente Emmen. Hun kinderen worden geboren in de gemeente Vlagtwedde, de Duitse plaatsen Haren en Rütenbrock, tussendoor nogmaals in Vlagtwedde en vanaf 1912 in de gemeente Emmen. Het is niet helemaal duidelijk wanneer het gezin naar Emmer-Compascuum verhuist. Waarschijnlijk heeft het echtpaar niet voor Harm de Jonge gewerkt. Tonkens en Beugel exploiteren de kalkoven vanaf 1913. Vanaf 1912 zijn de jongste kinderen geboren in de gemeente Emmen. Het is aannemelijk dat zij dan in Emmer-Compascuum wonen en werken voor Tonkens en de zijnen.⁸

Opa Herman Bentlage is bouwvakker-timmerman van beroep, zegt kleinzoon Broer. Hij kan moeilijk vast werk houden. Dan weer woont de familie in Nederland dan weer in Duitsland. Steeds het werk achterna. Het is pure armoede in die tijd. Vader Theo moet bij een Duitse boer ge-

Johan Herman Bentlage (1874 BC-1951 EC) en Maria Catharina Bos (1879 Maten-1965 EC). Op de achtergrond is de oven en een deel van de kalkschuur te zien. Achter het echtpaar ligt een grote hoop schelpen, gereed om verwerkt te worden. (Foto: familie Bentlage)

De schelpkalkoven van Emmer-Compascuum. Links het woonhuis van het gezin Bentlage-Bos, in het midden de kalk (les-blus)schuur en rechts de oven. Vooraan ligt de Kalkovenwijk.

diend hebben als koeherd, koejongen. 'Voor een pak stro heeft hij het hele jaar de koeien van de boer geweid'. Mogelijk door de dreiging van de Eerste Wereldoorlog keren ze terug naar Nederland. Ze gaan eerst naar Barger-Oosterveld 'Daar woont de familie Bentlage'⁹, maar uiteindelijk naar Emmer-Compascuum. Door het werk aan te nemen bij de kalkoven wordt opa verantwoordelijk voor al het werk bij de oven. Het industrie-complex, ter grootte van ongeveer één bunder, bestaat uit de beheerderswoning op Kalkovenwijk OZ 8, bewoond door opa en oma Bentlage, de kalkschuur met er achter de oven en later het woonhuis op nummer 11 van zoon Theo 'Taidor' Bentlage. Theo is getrouwd met Grietje Tienstra die in 1904 in Valthermond is geboren. Het zijn

Bidprentje van Bernard Bentlage. Hij is op zestienjarige leeftijd bij werkzaamheden op de branderij om het leven gekomen.

de ouders van Broer en Minie Bentlage (1930). Eerst woont het gezin in bij buurman Berend Geerts, maar nadat in 1933 het huis afbrandt, laat Postma een tweede woning bij de kalkoven bouwen.

Broer Bentlage vertelt

'Aan de wijk stond de kalkschuur met er achter de oven. De diameter van de oven aan de grond was ongeveer vijf meter en de pijp had een hoogte van acht meter. Deze liep naar boven taps toe en zag eruit als een flessenhals. Tot een hoogte van een kleine drie meter waren de muren driedubbel dik, de pijpwand was minder dik. Het onderste deel was het verbrandingsdeel en de binnenkant was opgemetseld met vuurvaste steen en aan de buitenkant verstevigd met nogmaals twee lagen steen. De muur moest zo dik zijn om de hoge druk en hoge temperatuur, die bij het verbranden optreden, op te vangen.

Vanaf de wal liep een constructie bestaande uit planken met twee leuningen in een lengte van zeker twintig meter schuin omhoog naar een rand op de oven. Daar waar het onderste verbrandingsdeel ophield en de pijp naar boven begon. We noemden dit de batterij. Hier was een ingang met ijzeren deur. Binnen in de oven lag over de volle lengte, van muur tot muur, een brede zware houten post. De oven was achtkantig. De bodem van de oven was niet vlak, maar in het midden iets hoger dan de randen. Beneden waren in de buitenmuur in het rond verscheidene gaten, een meter breed, zestig cm hoog en de bovenkant rond, gemetseld. Deze gaten waren gedicht met ijzeren platen met erin een kleiner gat van twintig bij twintig cm, zodat er een lange schop doorheen kon. Van bolsterturf werden vanuit de gaten in de muur luchtpijpen naar het midden van de oven geveleid. Twee turven rechtop met een turf er liggend bovenop. Zo kwamen de turven in het midden samen. Op de wal lag een hoop

*Zuidaan-zicht van de kalkschuur. Broer her-
kent in de kar links zijn visventkar. In het huis
verderop woont het gezin van Theo Bentlage en
Grietje Tienstra. Varkens lopen achter het huis.*

schelpen die vermengd werd met kolengruis. Arbeiders krooiden met kruiwagens het mengsel naar boven, gingen de deur door en lieten vanaf de post de inhoud van de kruiwagen naar beneden vallen. Zo vulde de oven zich tot de hoogte van het verbrandingsdeel, ongeveer drie meter dus. Vier honderd mud kon de oven in één keer verwerken. Dan werden de bolsterturven vanuit de luchtgaten in de brand gestoken. De lange taps omhoog lopende pijp zorgde voor genoeg trek. Drie weken duurde het branden. Daarna was de inhoud van de oven verbrand, de turf en het kolengruis in rook opgegaan. Wat overbleef was kalk. Door de ovale vorm van de vloer zakte de kalk naar de buitenkant. Met lange schoppen werd de kalk naar buiten gehaald en op een zeef gegooid. De poedervormige kalk zakte erdoor en op de zeef bleven de harde stukken en brokken liggen. Dit werd in zakken gedaan en als kippengrit verkocht.

De kalkpoeder krooide men naar de kalkschuur en legde men in bulten neer. Deze ongebluste kalk werd met water uit het kanaal overgoten. Dit ging gepaard met een chemische reactie waarbij veel damp vrij kwam, zo erg dat we hele dagen met rode neuzen rondliepen. De kalk werd in zakken gedaan en neergezet voor transport. Een broer van mijn vader is tijdens het werk op de branderij verdronken. Zo stond hij nog op de praam en zo dreven zijn klompen in het water. Hij was toen vijftien jaar. De schelpen haalde men van de Waddenzee en werden vervoerd 'over het water' per praam naar 't Compas. De schipper heette De Jonge. Ook ik moest helpen bij de verwerking. Ik zie me nog met de lange schop de kalk uit de zijgaten scheppen en de zakken met kalk dichtnaaien.'

Verder met de oven

Opa Bentlage overlijdt in 1951. Het ouderlijk gezin van Broer verhuist in 1954 naar het Hoofd-

kanaal OZ en begint daar een horecabedrijf. Oma Catharina Bos overlijdt in 1965.

Jan Knecht doet in opdracht van Piet Kempers nog twee jaar door.¹⁰ Vader Theo Bentlage verbouwt daarna de schuur tot varkenshokken en als na een vijftal jaren dit niet rendeert, stopt het met de bedrijvigheid aan de Kalkovenwijk. De kalkoven raakt in ongebruik. Veel stenen worden hergebruikt bij de uitbreiding van het horecacentrum.¹¹ De fundering blijft nog lang in de grond zitten, maar wordt uiteindelijk ook opgeruimd. Roelof Postma overlijdt in Emmer-Compascuum in 1962. Zijn echtgenote Rensina Fokkelina Nieman in 1973. Theodor Bentlage overlijdt in 1980 en diens echtgenote Margarita Tienstra in 1989.

*De broers
Herman
en Theo
Bentlage
in de jaren
'30 van de
vorige eeuw.
(Foto: Minie
Wessel-
Bentlage)*

Theo Bentlage op weg naar de kerk in Munsterscheveld. De auto verderop ver-raadt dat de foto gemaakt is rond 1950-1960 (Foto: Minie Wessel-Bentlage)

Huizen aan de Kalkovenwijk

Broer Bentlage legt uit. Twee huizen staan in het verlengde van de Bredesloot aan de westzijdekant met de nummers 17 en noordelijker 15. Eerder woonde op 17 het gezin van Hendrik Over en Griet Wübbels en op 15 dat van Hendrik Klop-penburg en Griet Over. Er moet hier minstens een huis meer gestaan hebben. Op nummer 19 woonde J.B. Bauerhuit. Broer Bentlage bevestigt dit. Berend Bauerhuit heeft hier gewoond met

Jankie Windt voordat ze emigreren naar Australië. Ook noemt hij als bewoners Berend Wübkes en ene Abeln of Abeling.

Tegenover op de oostzijdekant staan twee huizen. Het meest zuidelijk huis heeft nummer 24. Het is een laag arbeiderswoninkje opgetrokken uit witte stenen. In het bos achter dit huis staat een houten skeletwoning met een grote schotel naar het zuiden gericht. 'Hier woonde het gezin van Harm Over en Geertruida Groen'. De jongens Hendrik, Harm en Jan Over zijn broers, Griet is hun zus. Zij komen van de Bargh. In de jaren zeventig van de vorige eeuw woont en werkt de bioloog Pieter Boxman hier. Boxman schrijft en publiceert over biologisch dynamisch tuinieren en is aangesloten bij de milieugroep 'De Kleine Aarde' De bouw-val ernaast is 'Het huis van Anton Hempen'. In *100 jaar parochie Sint Willehadus* lees ik dat Agatha Maria Hempen, dochter van Georg Hempen en Christina ter Veen, geboren in 1921, een kloosterroeping heeft.¹² Ze woont op Kalkoven-wijk OZ 14. Dit moet nog de oude nummering zijn en vermoedelijk het vervallen huis.

Naar de Bargh

Rechtsaf loopt de weg 'vals plat omhoog' naar de grens. Eerst komen op de hoek nog op nummer 20 een bungalow en vier bedrijfspanen. De 'andere' Johan Over uit Munnekemoer is eigenaar. Op de landsgrens staat het huis van eerder Jan Over en Maria Anna Schrör, later diens zoon Herman met Helena Thole en nu hun zoon Johan

De Kalkovenwijk WZ met vooraan het huis op nummer 17. In de verte de dam, de driesprong en één van de beide huizen op de voormalige kalkovenlocatie. Rechts onder de bomen de beide woningen aan de OZ-kant met ook de bungalow op de hoek.

Linksboven: Kalkovenwijk OZ 24

Rechtsboven: Het huis van Anton Hempen aan de Kalkovenwijk OZ 14 (oude nummering). Anno 2017 is het een bouwval en totaal overwoekerd.

Over. 'op de Bargh' staat op de voorgevel. Het adres is Kloosterweg 23. Er was ook een klein kruidenierswinkeltje bij, weet Johan. Achter het huis staat Grenspaal 165 en over de grens aan de Duitse kant een oud vervallen huis. De familie Jürgen Wedekind heeft hier gewoond. Johan Over weet dat het huis annex café vroeger in eigendom was van de familie Thole, zijn voorouders aan moederskant. Nu staat het verscholen onder oude bomen. Hoe oud zijn de eiken? Hoelang wordt 'de Bargh' al bewoond? De weg over de berg werd eerder gebruikt door smokkelaars. Of juist niet! Dan gingen ze 'ergens' binnendoor. Ook de mensen die in het veen bij Fehndorf werkten tijdens en na de Tweede Wereldoorlog namen dit pad.¹³ Zwartenberg heet het hier, genoemd naar de straat met de Duitse naam 'Schwartenberg' aan de andere kant van de grens. Na de grens direct linksaf. Rechtdoor en rechtsaf heet Lindloh. Beide buurtschappen behoren tot Rütenbrock, Gemeinde Haren.

Naar het Hoofdkanaal

Linksaf vanaf de driesprong gaat de weg naar de BB-buurt (van Bredero Bouw) en het Hoofdkanaal in Emmer-Compascuum. Eerst woonde aan de westzijdekant nog het gezin van 'Aole' Geert Schepers.

Op de eerdere locatie van de kalkoven staan nu twee woonhuizen met er tussenin een schuur. Dinie Over weet er meer van. Ze woont in één van de beide huizen, op OZ 19. Haar ouders zijn Hendrik Over en Griet Wübbels van WZ 17. In 1962 trouwt ze met Theo Deddens. In 1965 kopen ze het huis van Postma. In 1975 is er bij het huis een ernstige gasontploffing. De boel is afgebrand en het huis opnieuw gebouwd. Alle (!) oude documenten en foto's zijn in rook opgegaan. Het huis van opa en oma Bentlage op OZ 17 was een klein wit huisje. 'Een radioloog uit het ziekenhuis heeft er een nieuwe woning opgezet'. Verderop aan het zandpad op de oostzijde stond 'eenzaam' het huis van Berend Geerts. De nieuwe bewoners hebben het woonhuis en alle schuren

In ijzeren letters staat op de gevel van het huis 'op de Bargh' geschreven.

*Grenspaal 165.
De grenspaal op
de Zwartenberg,
beschreven door
Herman Posthu-
mus.¹⁴ (Foto: GS)*

wit gestukadoord. Dan ben je in de 'nieuwe' Kalkovenwijkbuurt in het Emmer-Compascuum. Ten noorden van de Kalkovenwijk loopt, eerst als zandpad maar na een halve kilometer verhard, de Kloosterweg. In het eerste huis, pal achter de voormalige kalkovenlocatie, woont al enkele generaties de familie Hoesen. De Kloosterweg brengt ons naar het van oorsprong katholieke klooster en Willehaduskerk van Munsterscheveld in Emmer-Compascuum.

Noten

- 1 Helmuth Reinhart, 'Korte geschiedenis van de schelpkalkbranderij in Nederland', in: Historische Vereniging Avereest, *Dedemsvaart 1992-2*. Bij de opening van het gerestaureerde kalkovencomplex, nu museum, in Dedemsvaart in 1992 las burgemeester Alle Jan Pijlman dit gedicht voor.
- 2 Zie ook Marcel Bulte, 'De kalkbrander', in: *Kroniek 4*, december 2009 en *Historische Werkgroep Emmer-Compascuum*, Van veenhuisje tot dorpspaleis. Veranderingen in de bebouwing langs de hoofdkanalen van Emmer-Compascuum, Emmer-Erfscheidenveen en Foxel (*Emmer-Compascuum 2015*) 61.
- 3 Wim Visscher, Ronde de Runde. Turf, kunstmest en elektriciteit. Tripliek van de turfindustrie (*Nieuw-Amsterdam 1997*) 82, 183 en 255.
- 4 Ik begrijp uit beschrijvingen van oudere personen dat de steenfabriek daar stond, waar nu Fresenius Hemocare is, dus halfweg Emmer-Compascuum en Emmer-Erfscheidenveen aan de Runde zuidzijde. Zie Meent van der Sluis, Terug in de bruine wereld van Emmer-Erfscheidenveen 1898-1948-1998 (Groningen 1998) 87 en *Historische Werkgroep Emmer-Compascuum*, Van veenhuisje tot dorpspaleis, 179-180.
- 5 Roelof Postma (1895 Emmen-1962 EC) trouwt in 1921 in de gemeente Vlagwedde met Rensina Fokkelina Nieman (1892 Weerdinge-1973 EC). De ouders van Roelof Postma zijn Lucas Postma (1868-1922) en Dirkje Schuurman (1867-1942). Lucas Postma is geboren in Zweeloo-Wezup, Dirkje Schuurman in het Overijsselse Avereest-Dedemsvaart. Roelof Postma is vernoemd naar zijn opa Roelof, die in Assen bouwkundig opzichter is geweest. Later woont deze in Nieuw-Amsterdam en heeft samen met Johannes Schuurman een hout-handel. Johannes Schuurman woont in Erica bij de Ericase brug. Bij hem in woont zijn zus Dirkje Schuurman, de latere echtgenote van Lucas Postma. De familie Schuurman komt uit Dedemsvaart en is al eerder eigenaar van kalkovens en steenbakkerijen. Wim Visscher schrijft in *Erica Centraal* (Nieuw-Amsterdam 2013) op bladzijde 149: 'Begin jaren negentig (GS: van de negentiende eeuw) trouwde aannemer Lucas Postma met Dirkje Schuurman. Zij waren het eerste trouwpaar dat in de Ned. Herv. Kerk van Nieuw-Amsterdam hun huwelijk kerkelijk lieten bevestigen. Zo'n huwelijksluiting (bevestiging) was in die jaren in deze streken niet gebruikelijk. Met een tocht per paard en wagen naar het gemeentehuis te Emmen was het meestal allemaal wel gebeurd. Het jonge bruidspaar ging in Emmer-Compascuum wonen.' De ouders van Rensina Fokkelina Nieman zijn Pieter Nieman (1862-1915) en Grietje Beugel (1859-1931). Pieter Nieman komt uit Niebert, gemeente Leek en via Schoonoord heeft de familie zich gevestigd in Nieuw-Weerdinge. Rond 1886 is Pieter Nieman samen met zijn schoonvader Pieter Beugel daar één van de toonaangevende verveners. Grietje Beugel komt uit Ter Apelkanaal. Zij wonen later in Ter Apel aan de Hoofdkade, de kade aan westzijdekant met zijn vele statige herenhuisen. Zie ook Wim Visscher, *Ronde de Runde* (Nieuw-Amsterdam 1997) 377-378.
- 6 J. Olijve, Een herinnering aan vroeger (*Emmer-Compascuum 1997*) en *Historische Werkgroep Emmer-Compascuum*, Van veenhuisje tot dorpspaleis, 70-71. Koepert Albert is dialect voor Albert Kuipers. Hij is rond 1900 eigenaar van het café-winkelpand bij de brug aan de oostzijdekant. Verkeer uit de richtingen Roswinkel, Ter Apel en Emmer-Compas komt hierlangs, schepen moeten

wachten totdat de brug omhoog gaat en de tram Klazienaveen-Ter Apel heeft hier een halteplaats. De latere eigenaar is de familie Schnieders. Sinds 1993 heeft de familie Hindriks het pand als café, restaurant, kegel- en zalencentrum in bezit.

- 7 Johan Herman Bentlage is vierde kind van Jan 'Berend' Bentlage en Maria Helena Koop. Berend Bentlage is in 1845 in Horsten geboren. Hij trouwt in Rütenbrock in 1866 met Maria Aleida Koop, die in 1841 in Altenberge is geboren. Zij zijn vanaf 1869 in de gemeente Emmen ingeschreven en wonen in de Maatschappij, de buurt die als eerste bewoond wordt in Barger-Compascuum. Het is de streek ten westen van de Runde en achter de kerk van dominee De Weerd in Klazienaveen-Noord. De straat heet nu Berkenrode. Jan Berend Bentlage en Maria Helena Koop trouwen in 1873 voor de Nederlandse wet. Dan worden hun drie oudste kinderen gewettigd. Zijn bijnaam is 'Grote Bentlage'. Zij verhuizen in 1919 naar Barger-Oosterveld, alwaar beide in 1932 overlijden. Zijn naamgenoot en neef Johann Bernard Bentlage (1850 Lindloh- 1926 BOveld) en getrouwd met Maria Gesina Fuhler (1852 Rbrock-1941 BOveld) woont rond 1875 ook in de Maatschappij. Deze Berend Bentlage heeft als bijnaam 'Luttel Bentlage'. Ook zij verhuizen naar Barger-Oosterveld. De gegevens haal ik uit Broer Berens, Barger-Compascuum (Nijmegen 2001 en vierde versie 2012) 100 en van dezelfde schrijver de klapper met gegevens van bewoners van Barger-Compascuum en Zwartemeer tussen 1873 en 1900. Zie ook de websiteversies: <http://fjmbloem.home.xs4all.nl/Ebook-bargercompascuum-Eerste-bewoners-op-lijstnummer-180.html> en http://fjmbloem.home.xs4all.nl/collectie_broer_berens/collectie_broer_berens134.html Zie noot 9.
- 8 Uit het huwelijk van Johan Herman Bentlage en Johanna Christina Bos worden twaalf kinderen geboren. De oudste kinderen Theodor (1899, sterft als kind) en Johan Bernard (1900, wordt 16 jaar, zie bidprentje) in Vlagwedde, Theodor (1901), Maria Margaretha (1905) en Helena (1907) in Haren (D), Maria (1906) in Vlagwedde, Herman Heinrich (1911) in Rütenbrock (D), Anna Catharina (1912), Johannes (1914), Johan Bernard (1916), Maria Adelheid (1919) en Anna Emma Regina (1921) in Emmen. Zie: <http://members.casema.nl/vd.valk/bentlage/Gezinsstaat%20van%20B103-112.htm>
- 9 Het betreft hier het ouderlijke gezin Bentlage, vader Jan Berend 'Grote' Bentlage en Maria Helena Koop, zie noot 7. Zij zijn in 1919 van de Maatschappij in Barger-Compascuum verhuisd naar Barger-Oosterveld. Beiden overlijden daar in 1932. Ten tweede het gezin van tante Anna Gesina Bentla-

ge en Heinrich Vocks. Anna Gesina is de drie jaar jongere zus van vader, geboren in 1848 in Horsten. Zij trouwt in 1882 met Heinrich Vocks, geboren in 1843 in het Duitse Geringhusen-Freren. Zij hebben ook in Barger-Compascuum gewoond. Heinrich Vocks nog met zijn oude vader in de Maatschappij. Hij is molenaar-bakker bij boer-winkelier-caféhouder Jan Berend Wilken. Tot 1894 woont het echtpaar tegenover de molen aan de Runde en verhuist dan naar Barger-Oosterveld. In Barger-Oosterveld is Vocks eveneens bakker, maar ook landbouwer. Hij overlijdt daar in 1910, Anna Gesina Bentlage in 1925.

Heinrich Vocks had in 1866 de Slag bij Langensalza meegemaakt. Deze oorlog had tot gevolg dat het koninkrijk Hannover- en hiermee ook het Emsland- werd geannexeerd. Vanaf dat moment viel het Emsland onder Pruisisch bewind. Vocks ging daarna varen, werd bakker in verschillende Nederlandse steden, maar liet zich in 1873 in de gemeente Emmen inschrijven. In 1882 trouwde hij in Emmen met Anna Gesina Bentlage. Hun zoon Gerard Heinrich wordt later postambtenaar in Zwolle en krijgt bekendheid als schrijver van de beide boeken over 'Kleine Hein'. Het tweede boek heet 'Kleine Hein onder vreemd volk'. De hoofdpersoon werkt dan als herder en koeienjongen bij een grote Duitse boer, ergens dichtbij aan de Ems. Zijn twaalf jaar oudere neef Herman Bentlage is twee jaren herder geweest in de Gemeinde Emmeln, zie het document. Hebben beide jongens met elkaar gepraat en was Herman inspiratiebron voor Heinrich Vocks? Zie: http://www.achterdebreedesloot.nl/in_de_boeken_pagina1.htm

In de buurt woont ook oudere tante Maria Anna Bentlage. Zij is in 1841 in Horsten geboren, trouwt in 1865 in de gemeente Onstwedde met streekgenoot Jan Harm Heller, in 1844 geboren in Horsten. Ook zij wonen in de Maatschappij, maar verhuizen niet naar Barger-Oosterveld. Maria Anna Bentlage overlijdt in 1904 en Harm Heller in 1908. Zij zijn stamouders van de Barger-Compascumer families Nusse, Koop en Schulte, die tientallen jaren woonachtig zijn in de Maatschappij. De zonen Hinnek en Geert Heller verhuizen in de jaren twintig met hun grote gezinnen naar respectievelijk Hoensbroek (mijnen-Limburg) en Eindhoven (Philips). De genoemde broer en twee zussen Bentlage komen uit het Groningse Horsten. Ze zijn kinderen van Geert Hendrik Bentlage (1811 Bockhoff, nabij Herzlake (D)- 1874 Horsten) en Anna Helena Tieben (1817 Rbrock-1881 Horsten). De familie Bentlage komt oorspronkelijk uit Bockhoff bij Herzlake (D). Leden van deze familie zijn via Rütenbrock-Lindloh

naar Nederland getrokken, rond 1840 naar Zuid-oost-Groningen en na 1866 naar Zuidoost-Drenthe. Heeft deze familie zijn nog verdere roots liggen in het kasteel annex klooster Bentlage nabij de stad Rheine? Zie: http://fjmbloom.home.xs4all.nl/collectie_broer_berens/collectie_broer_berens134.html

- 10 Rond 1950 produceert op Westelijke Doorsnee n.z. 122 de familie Kempers stoeptegels, 30 bij 30 cm. Om de hoek, op Oosterdiep WZ 132 heeft de familie een hout- en bouwmaterialenhandel. Waarschijnlijk grenzen de tuinen van beide percelen aan elkaar en is het één bedrijventerrein. Anno 2017 huist in het pand aan de Doorsnee Bosma Campers en heeft de familie Duynen het pand aan het Oosterdiep als woonhuis-bloemenwinkel in gebruik.

Zie ook Historische Werkgroep Emmer-Compascuum, Van veenhuisje tot dorpspaleis, 106.

- 11 Theodoor Bentlage verhuist naar Hoofdkanaal OZ 73. Het is een groot pand bestaande uit drie delen. De zuidzij is in gebruik als kruidenierswinkel van het echtpaar Bolk-Scheve. Middenin woont Harm Sulmann en aan de noordkant het echtpaar Pijpstra. Mevrouw Pijpstra is brugwachter van het Draaigie, het smalle bruggetje over het Hoofdkanaal. Ik denk aangelegd voor de katholieke kerk-gangers die wonen aan de WZ-kant. In de winkel van Bolk huist later kapper Sam de Vries. In het woondeel van Sulmann begint Bentlage zijn café en in het deel van Pijpstra een ijssalon. In de jaren vijftig verkoopt Bentlage vis en doet Broer ook een visventroute. Broer verkoopt ijs onder zijn eigen merknaam 'Lebro ijs'. De naam is een samenstelling van de eerste letters van de voornamen van zijn echtgenote en van zichzelf: Lenie en Broer. De Bentlages breiden regelmatig uit. Een grote zaal wordt achter aangebouwd. Broer bouwt zich ernaast een woonhuis. Voor de funderingen gebruikt hij stenen van de vroegere kalkoven. Ook de vuurvaste stenen heeft hij erin verwerkt. Hij heeft zich vaak afgevraagd waar deze bijzondere grote vuurvaste stenen vandaan kwamen. Het horecabedrijf, met onder andere het dagzorgcentrum het Turfhuus, wordt nu geleid door dochter Rikie, Anna en Theo Bentlage.

Zie ook Historische Werkgroep Emmer-Compascuum, Van veenhuisje tot dorpspaleis, 63.

- 12 F. Geerdink en K.F. Geerdink, 100 jaar parochie 'Sint Willehadus' Munsterscheveld/ Emmer-Compascuum 1895-1995 (Emmen 1996) 155.
- 13 In 2012 kom ik in gesprek met Harm Geertsema. Hij woont op dat moment in de Herman Scholtenflat in Emmer-Compascuum. Harm is van jaargang

1928, geboren aan Kanaal C in Emmer-Erfscheideneven. Ze wonen later in de 'Schutten', de Gruinten, vlakbij de kazerne aan de Runde. In de jaren 1942 tot en met 1945 werkt hij bij de Duitse gebroeders Tieben in Fehndorf. De beide broers Hans en Franz Tieben drijven daar een Land und -Torfwirtschaft. Franz is de boer en Hans de vervener. De boerderij heeft zijn grond in het gebied tussen het Süd Nord Kanal en de grens met Nederland. Harm, zijn vader, zijn zus en twee broers werken hier. Samen met meer Emmer-Compascumers vormen ze een dertienkoppige persmachineploeg. Ze graven het veen af, maken het land aan en verscheppen de turf die naar Emden, Bremen en Hamburg gaat.

Elke dag fietsen ze ernaar toe en weer terug. Vanaf het Oosterdiep, via het Wortelboerstraatje, Kalkovenwijk, Bredesloot, Zwartenberg, bij Over de grens over, Lindloh en dan via het Süd Nordkanal naar Fehndorf. In Fehndorf, naar de boerderij in de richting van de grens. Bij de grens is een overgang die G-4 heet en grenswachten staan er te controleren. Een Ausweis is verplicht. Harm heeft ook omgang met gevangenen uit de kampen die landwerk doen. Russen zitten in Kamp Wesuweermoor. Maar er werken ook Fransen, Polen en Italianen uit andere kampen. De gevangenen krijgen nauwelijks eten. Ze moeten het met een beetje koolsoep doen. Vaker deelt Harm zijn brood met één van de gevangenen. Hij heeft gezien hoe deze mensen wormen uit de grond trekken om ze op te eten. Een dood varken dat drijft in het kanaal wordt opgegeten. Op verscheidene boerderijen werken civiele gevangenen. Dit zijn Russen of Polen die op de boerderijen het werk moeten doen. Opvallend is dat zij niet aan de tafel van het gezin mogen mee eten. Harm maakt kennis met Alix Kurban, een civiele gevangene uit de Oekraïne. 'Een doodeerlijke vent' meent hij. Hij werkt op de boerderij van de plaatselijke O.T. Zijn baas is een echte fascist. Alix krijgt eens per maand een rodekruispakket uit Rusland toegezonden. De tabak die erin zit deelt hij met Harm. Als de oorlog ten einde is, pakt een Russische gevangene een motor uit de schuur van Tieben en maakt een triomftocht door Fehndorf. Zo blij! In het jaar erop moet Harm in dienst voor uitzending naar Indonesië. Dokter Belksma verklaart hem herhaaldelijk ziek, zodat hij niet opgeroepen wordt. Belksma was tegen de dienstplicht.

- 14 Herman Posthumus, Op zoek naar grenspalen. Wandeling langs de grens van paal tot paal (Assen 2010) 72-73.

100 jaar geleden

De vorige aflevering van 100 jaar geleden was geheel gewijd aan de grote veenbrand in mei 1917. Daardoor zijn overige berichtjes uit het tweede kwartaal van dat jaar blijven liggen. Die doen we er deze keer dan alsnog bij. Daarom deze keer nieuwtjes uit de periode april t/m september 1917.

De *Emmer Courant* verschijnt nog steeds alleen op woensdag en zaterdag en het is nog volop oorlog. Maar Nederland is neutraal en er is schaarste aan brandstof.

4 april 1917

EMMEN. Kon men hier voor nog betrekkelijk korte jaren terug op het gebeid van meubelen en galanterieën niet of met zeer weinig keuze terecht, geleidelijk is het anders geworden. Met

de komst van de Noord-Oosterlokaal, de tram en verschillende straatwegen, welke ons dorp met de omgeving en de onderdeelen van de gemeente verbonden, kwam er verandering, de energie en de ondernemingsgeest ontwaakte en ons dorp

De zaak van Van Peer enkele jaren na de opening in 1917. De bouw begon in 1916. (Collectie Piet Naber)

kreeg in een betrekkelijk korten tijd een heel ander aanzien. Zaken op allerlei gebied breidden zich uit, nieuwe winkelhuizen verrezen en het eene gebouw werd nog royaler en grooter gebouwd dan het andere. Ook de meubel- en galanteriezaken deden hun best om ook op dat gebied de menschen gelegenheid te geven in onze plaats het benodigde te koopen. De heer Jan van Peer, die al een reeks van jaren een flinke meubel- en galanteriezaak exploiteerde, heeft thans op den hoek Stationsstraat-Derkssteegje een nieuw winkelpaleis doen verrijzen, dat gerust tegen de stadswinkels kan opwegen. Een zeer groote royaal ingerichte winkel met flinke breede galerij rondom en groote magazijnen beneden en boven, alles door groote spiegelruiten rijkelijk verlicht.

Zaterdag werd de nieuwe zaak geopend en namen wij een kijkje. Het groote gebouw biedt een kolossale ruimte, maar voor den reuzenvoorraad, welke de heer Van Peer heeft opgeslagen, haast nog te klein. De zaak, in afdelingen verdeeld, geeft een gemakkelijk overzicht, van hetgeen hier al wordt aangeboden en de verlokende uitstallingen, ook voor de raam-etalagen, maken het doen eener keus gemakkelijk. Ongetwijfeld zal deze vergrooting der zaak den verkoop ten goede komen. Men ga zich maar eens overtuigen.

We wenschen den ondernemenden eigenaar veel succes met zijn grootsche onderneming die niet weinig meewerkt het aanzien onzer plaats te verhoogen.

*Bij de Kalfssluis in Erica
(Collectie Roelof Boelens)*

14 april 1917

EMMEN. De aanleg van het leidingnet der electrische centrale is thans bijna gereed wat het bovengrondsche gedeelte betreft. Het ondergrondsche gedeelte ondervindt door gebrek aan kabel nog eenige vertraging ...

25 april 1917

ERICA/NIEUW-AMSTERDAM. Hoe geweldig druk de scheepvaart thans is door de nijpende brandstoffennood elders blijkt er uit dat Zaterdag van de brug te Erica tot de brug te Nw.-Amsterdam niet minder dan 75 geladen en ongeladen schepen lagen. Jammer dat het kanaal aan die drukke scheepvaart lang niet kan voldoen. Vooral voor de sluizen duurt het wachten soms ontzettend lang. In de haven te Zuidbargoen en Nw.-Amsterdam lossen tal van turfschippers hun schepen. De turf wordt daar dan op de spoorwaggonen overgeladen. De schippers besommen dan soms f. 200 tot f. 400 voor hun tocht van het veen naar de haven.

28 april 1917

NIEUW-AMSTERDAM. Gebrek aan brandstof is oorzaak, dat een drietal klassen der openbare school van af maandag schoolwandelingen houden. De plaats biedt daarvoor ruimschoots gelegenheid, terwijl ze bij de leerlingen worden gewaardeerd.

*Bij de Kalfssluis in Erica
(Collectie Roelof Boelens)*

9 mei 1917

EMMEN. Voor het eerst dan heeft gisteravond de elektrische centrale licht gegeven en een deel van het dorp de moderne verlichting geschonken waarnaar al zooveel jaren was uitgezien. In ongeveer 50 perceelen, meerendeels in de Wilhelminalaan, brandde het elektrisch licht, waarvan sommige winkeliers handiglijk hadden gebruik gemaakt smaakvol te etaleren. Ook de straatverlichting brandde, voorzover het bovengrondsch net betreft. Ondanks de 25-kaarslampen was deze voldoende. De moderne verlichting op den eerwaardigen Hondsrug in de Westeneschersteeg maakt uit de verte een eigenaardigen indruk.

2 juni 1917

WEERDINGE. Met paard en wagen op weg naar Emmen sloeg het dier door een onbekende oorzaak op hol, zoodat de bestuurder E. Siebring het niet langer in bedwang kon houden en het voortrende Emmen in, waar het op straat door den eigenaar H. Haasken zelf werd gegrepen en tot staan gebracht. Met eenige schade aan den wagen en een paar pijnlijke plekken aan het lijf van den bestuurder liep dit ongeluk nogal goed af.

Advertentie in de Emmer Courant

6 juni 1917

EMMEN. Door den heer J. Hadders Hzn., arts alhier is van de familie Meijer een huisplaats in de Stationsstraat gekocht, naast den heer Wielens. De heer Hadders zal hierop een woning laten bouwen.

ANGELSLOO. Zondagavond ontmoette een inwoner van Angelsloo bij het gehucht een tweetal Russen, welke over de grens gekomen waren. Ze wilden niet geloven, dat ze reeds in Holland waren en beweerden nog twee uur te moeten loopen. Bij de nadering van meer menschen gingen ze op de vlucht in de richting van de Emmer Dennen.

EMMER-COMPASCUUM. Met den aanleg van het elektrisch licht schiet het thans merkbaar op. De benodigde machines zijn geplaatst. De aanleg bij den weg is voor een groot gedeelte klaar, terwijl ook bij de meeste aangesloten en de leiding binnenshuis gereed is. Nog een paar

Coöp. Electriche Centrale EMMEN.

HET BESTUUR deelt de leden en gebruikers mede, dat men zich voortaan heeft te wenden met verzoek om inlichtingen betreffende administratieve of geldelijke aangelegenheden tot den Boekhouder, den Heer J. JONKER te Westenesch.

Om technische hulp bij storing:

- a. betreffende het buitennet, huisaansluiting of den meter tot de machinisten;
- b. betreffende de huisinstallatie (binnenleiding, lampen,) de meterstroomgebruikers tot den installateur;
- c. de abonné's betreffende de huisinstallatie (binnenleiding) tot de machinisten.

HET BESTUUR.

*Links: ir. K.B. Kluiving
(Uit: In vogelvlucht,
verschenen t.g.v.
50-jarig jubileum van de
RMLS te Emmen)*

*Rechts: W. Emmens
(Uit: In vogelvlucht,
verschenen t.g.v.
50-jarig jubileum van de
RMLS te Emmen)*

weken dus en we zijn uit de duisternis, die wegens gebrek aan andere verlichtingsmiddelen 's avonds overal heerscht, verlost.

16 juni 1917

In verband met het brandgevaar in de venen in dezen tijd van felle droogte, zullen te Nieuw-Weerdinge en Emmer-Compascuum tijdelijk zeven rijksveldwachters worden gedetacheerd wier taak het zal wezen toezicht te houden op naleving van de verordening op het branden van vuur en dergelijke. Naar we vernemen zal waarschijnlijk deze noodmaatregel binnenkort worden vervangen door de aanstelling van vaste wachten die geregeld in de venen surveilleren.

20 juni 1917

EMMEN. Tot directeur der te stichten Rijks-landbouwwinterschool is benoemd de heer C.B. Kluiving, geboren te Eext, gem. Anlo, leeraar M. O. landbouwkunde, tot leeraar aan diezelfde

school de heer W. Emmens, vroeger hoofd der school te Grollo, gem. Rolde.

4 juli 1917

EMMEN. Vrijdagavond werd een oogenblik heel wat drukte veroorzaakt door eenige personen, die met den trein van half zeven van de rechtszitting te Leeuwarden kwamen. Ze dreigden eenige hulpkommiezen, die als getuigen tegen hen op die zitting gehoord waren, met een revolver met het gevolg dat ze na hevig verzet werden ingerekend en in het arrestantenlokaal werden opgesloten. Een en ander bracht de Stationsstraat in rep en roer.

EMMER-COMPASCUUM. Eindelijk was dan het zoo lang verbeide oogenblik waarop onze plaats electrisch verlicht zou worden aangeboden. Donderdag heeft het dan voor het eerst gebrand en werd officieel de electrische centrale in werking gesteld. Om 9 uur werd in de woningen

*Hotel Emmer-Compascuum (Pekelaer)
(Collectie Lubbe Kroeze)*

*De woning van
Strootman aan
het eind van
de Wilhelmina-
straat
(Collectie Sis
Hoek-Beuge-
ling)*

en langs de straat het licht ontstoken, hoewel pas later, toen het daglicht geheel verdwenen was, het kunstlicht onze volle bewondering kon wekken. In het bijzonder trok de schitterend geïllumineerde tuin van den heer Pekelaer de aandacht. Hierin wandelende, onder het groen geboomte en de tonen der muziek, zou men zich een oogenblik in een fraai stadspark wanen te bevinden.

Om acht uur had in het hotel Abeln de ontvangst der genoodigden plaats. Om half negen werd, mede ten aanhoore van het inmiddels vrij talrijke geworden publiek door den voorzitter den heer Stoker een openingsrede uitgesproken. Hij gaf een overzicht van de wordingsgeschiedenis van de elektrische centrale. Spoedig na de openingsrede begaf de volksmenigte zich naar den tuin van de heer Pekelaer waar verder den avond en een gedeelte van den nacht in feeststemming werd doorgebracht, zonder dat er een wanklank werd gehoord. Voor den ingang der tuin prijkte in een groene boog het woord Electra, waarvan de letters door een groot aantal lichtjes waren samengesteld. De heer Pekelaer had gezorgd voor piano- en strijkmuziek. We hebben genoten zooals men soms genieten kan.

De heer Heftzel, aannemer der centrale, bedankte het bestuur voor de bereidwilligheid, waarmee het hem steeds bijgestaan had. Verder betoogde hij dat er van Emmer-Compascuum veel actie uitging en dat de bevolking zeer veel blijf gaf van ondernemingsgeest.

11 augustus 1917

BARGER-OOSTERVELD. Voor een paar dagen werden bij het turfgraven te Dordschebrug op 2 m. diepte in het vaste veen twee groote horens gevonden. Deze voorwerpen schijnen afkomstig te zijn van een oeros, dus uit heel ouden tijd, en zullen vermoedelijk ongeveer 1800 tot 2000 jaar oud zijn. De horens zijn nog goed gaaf, hebben een lengte van 39 cm. Zal zijn te bezichtigen bij G. B. Vocks te Barger-Oosterveld.

18 augustus 1917

EMMEN. Dinsdagnamiddag van 5 tot 6 uur heeft boven ons dorp en omgeving een onweder gewoed, zoo hevig en gepaard met een regenval, als men zich niet herinnert hier ooit te hebben beleefd. Onverwacht en snel opgekomen, brak plotseling de bui los met felle bliksemstralen, gevolgd door knetterende donderslagen, en vergezeld van geweldige regens, welke den vorm van wolkbreuken aannamen. De straten waren spoedig in snel vlietende beken herschapen en door de groote watermassa's werd de afvoer gestremd zodat hier en daar de wegen een voet onder water stonden, ja het zelfs in de huizen drong. Bij Strootman op den hoek der Wilhelminalaan was geen weg en afvoersloot meer te onderscheiden met het gevolg, dat een vijftal personen achtereenvolgens tot hun middel in de sloot belandden. Een wonderlijk gezicht was het de verkeersweg van af het hotel Wielens tot de algemeene begraafplaats en tegenover het hotel Postma in wijden omtrek in een waterplas te zien veranderd.

*Jan Holties, het 'jagertje in de krooi'.
(Collectie Piet Naber)*

KLAZIENAVEEN-NOORD. Gisteren is hier een ongeval gebeurd, dat gelukkig nog goed is afgelopen. Een dochtertje van den brugwachter Pruim alhier, kwam bij het over de brug gaan te struikelen en viel onder de leuning door midden in het kanaal. De winkelier E. Prummel alhier begaf zich te water en had het geluk al zwemmende de drenkelinge te grijpen, waarna door de hulp van S. Middel, die zich halverwege te water had begeven, het kind verder op het droge kwam. Dit geval leert ons, dat het met de veiligheid op de bruggen der Dedemsvaartsche tram slecht gesteld is. En niet alleen op deze, maar ook op andere bruggen.

8 september 1917

EMMEN. Het bestuur der electrische centrale heeft zich genoodzaakt gezien, in verband met de kolenschaarste en de steeds somberder wordende vooruitzichten omtrent de kolenvoorziening, de eerste beperkende maatregelen voor te schrijven. Vanaf a.s. maandag kan voor winkel- of etalageverlichting 's avonds na 8 uur geen stroom meer worden geleverd. Zaterdagsavonds na 9 uur.

22 september 1917

EMMEN. Woensdag had onze jager op den kruiwagen, Jan Holties, het buitenkansje voor in de Emmer Dennen een hert te schieten. Het beestje was al eenige dagen te voren opgemerkt.

Jacoba Omvleepad

Ter gelegenheid van de feestelijke opening van het Jacoba Omvleepad wordt op vrijdag 22 september 2017 om 20.00 uur in het Dorpshuis 'het Hoefijzer' te Zuidbarge in samenwerking met de historische werkgroep Zuidbarge een vertoning van de film *Jacoba* gegeven. Een dag later, op zaterdag 23 september 2017, wordt het Jacoba Omvleepad, de nieuwe weg bij de molen, feestelijk geopend. De organisatie hiervan is in handen van de familie Omvlee en het bestuur van de Stichting Molen Zeldenrust. Beide gebeurtenissen zijn vrij toegankelijk.

Film *Jacoba*

De film *Jacoba* gaat over de onderduikperiode van de familie Ten Brink bij Jacoba Omvlee tijdens de Tweede Wereldoorlog. De opnames zijn voornamelijk gemaakt in Nieuw-Amsterdam en Zuidbarge.

In 1989 is *Jacoba* door de NOS uitgezonden. De toegang is gratis.

Jacoba Omvleepad

Op zaterdag 23 september 2017 kunt u aanwezig zijn bij de feestelijke opening van het Jacoba Omvleepad.

Het programma voor deze dag is:

- 14.30 uur: Inloop met koffie in het Dorpshuis;
- 15.00 uur: Opening door Jan Omvlee Joh. Zn.;
- 15.10 uur: Toespraak door wethouder Bouke Arends;
- 15.25 uur: Jacoba Omvlee door Coby Omvlee Joh. dochter;
- 16.00 uur: Naar de molen, waar de onthulling van het naambord door de Jacoba Maria's plaatsvindt.

Daarna wordt het glas geheven.

De molen draait en is te bezichtigen onder het genot van een hapje en een drankje.

Parkeren

U kunt parkeren achter het Dorpshuis, Zuidbargerstraat 94, 7812 AK Emmen.

Jacoba Omvlee (1885-1977)

Pareltjes uit de collectie van het gemeentearchief

Onderstaand artikel ontving de redactie van Jos Arends, werkzaam bij het gemeentearchief. In het kader van het jubileumprogramma met als thema 'Het Wonder Emmen', over de naoorlogse snelle groei met de bouw van de woonwijken, is het wel passend.

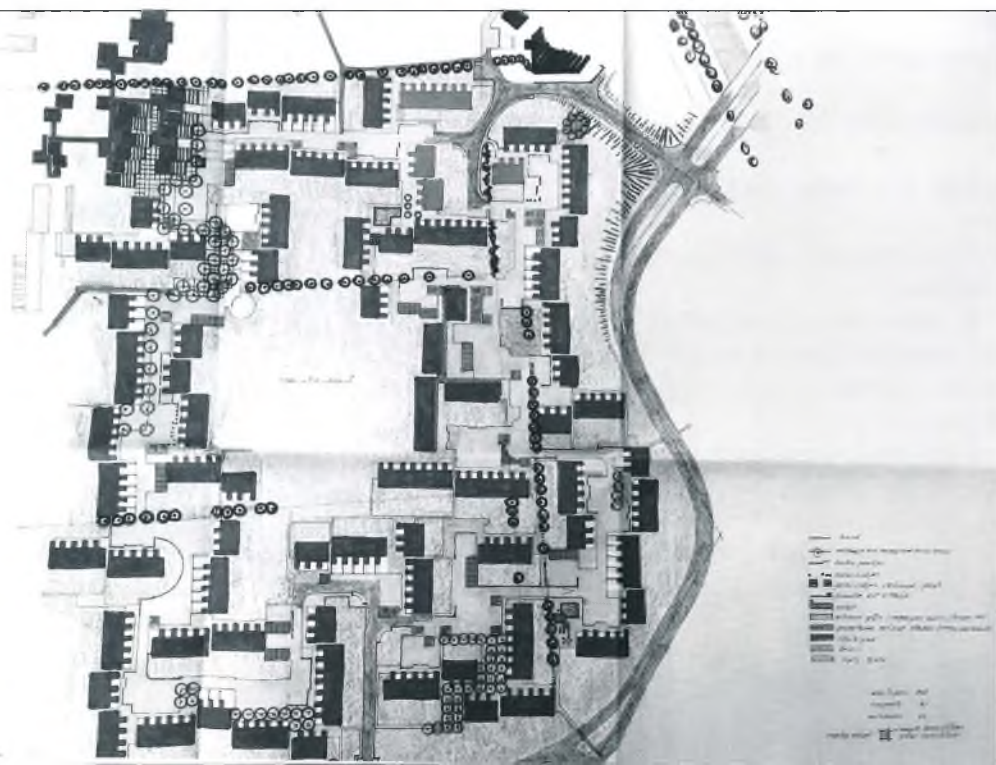
We duiken dagelijks in onze kilometers archief, heel gericht om iets voor iemand op te zoeken, of om het archief te bewerken: dossiers netjes verpakken, zodat het nog eeuwen meekan en kort maar goed beschrijven waar het inhoudelijk over gaat. Soms vinden we dingen, die zo bijzonder zijn dat we deze pareltjes even in de schijnwerpers willen zetten. Vandaar deze rubriek.

De bouw van een woonwijk

Meneer Wanders werkte in de jaren '70 bij de afdeling Stedenbouw van de gemeente Emmen. In

2016, bij het opruimen van de zolder, vond hij zijn privé-archief uit die tijd terug. Hij nam contact op met het gemeentearchief of we belangstelling hadden voor kaarten en foto's van de begindagen van de woonwijk Bargeres.

Naast schetsontwerpen, zoals bijgaand die van de Ruinerbrink, troffen we ook een serie van 60 foto's aan. Deze zijn genomen tijdens een rondrit over de toen al bestaande Brinkenweg in 1972, toen het grootste gedeelte van de es nog landbouwgrond was.

In de schetsen van 1972 heet de Ruinerbrink nog Brink 16. Duide-lijk zichtbaar aan de oost- en zuidkant is de Brinkenweg. Rechtsbo-ven zien we nog net een klein stukje Oranjeka-naal. In het hart van de Brink staan de woorden 'nader uit te werken'! Dat werd gras met een paar bomen.

Op deze foto zien we de nog steeds bestaande toegangsweg naar Barger. Tegenwoordig dubbelbaans en met stoplichten uitgevoerd en met een MacDonalds schuin aan de andere kant van de kruising.

Op deze foto zien we dat met de bouw van de wijk al is begonnen.

Op deze foto ploegt een boer vermoedelijk voor de laatste keer deze akker. Op de achtergrond zien we de schoorsteen van de melkfabriek van Noordbarg. Het aanzicht van de es is voorgoed veranderd.

Bron
Collectie Wanders,
Gemeentearchief Emmen.

25 Jaar Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe

In september richt het jubileumprogramma zich op de werkgelegenheid in de periode van Het Wonder Emmen. De in Beilen geboren econoomsich geograaf prof. dr. Egbert Wever is bereid gevonden op zaterdag 23 september 2017 naar Emmen af te reizen.

Zoals we al eerder schreven verscheen in 2008 zijn boek *De opbloei van een muurbloem*, met als ondertitel: *De ontwikkeling van de werkgelegenheid in Drenthe sinds 1945*. Volgens Egbert Wever is Drenthe intussen een normale provincie. "Kijk je naar de troosteloze situatie waarin de provincie zich bevond rond 1950, dan mogen de Drenten best wat trotser zijn op wat er in de provincie in de afgelopen vijftig jaar is gerealiseerd. Natuurlijk, als Drent pleeg je niet te overdrijven. Maar een 'Wij mucht niet klagen, 't har wal veul minder kund' is zeker op zijn plaats." Die middag houdt Egbert voor onze jubilerende vereniging zijn grote en gelijktijdig ingetogen verhaal over de gloriejaren

van de industrie tijdens *Het Wonder Emmen*. Maar ook voor perspectief: "Een kijk op de toekomst van Emmen", draait prof. Egbert Wever zijn hand niet om. Prof. Egbert Wever was sinds de oprichting van SER Noord-Nederland (2007) betrokken bij de diverse adviezen. Egbert is een man met een eigen stijl, een onafhankelijk denker, die stellingen wetenschappelijk onderbouwd wil zien. Plaats van handeling is het Carmelcollege Emmen in de woonwijk Angelslo, Wendeling 59 (postcode 7824TB Emmen/telefoon 622870). Daarnaast zijn er allerlei andere activiteiten over werken in de industrie. We gaan via multimedia herinneringen ophalen en vertonen. Via facebooksites willen we enthousiaste 'fabrieksmensen' uit de tijd van *Het Wonder Emmen* bij elkaar brengen en invloed geven op het programma. Het moet een feest van herkenning worden. Vanaf 13.00 uur is iedereen welkom. Het uitgewerkte dagprogramma wordt bij binnenkomst uitgereikt. Drieëntwintig september belooft een feest van herkenning voor de grootste industriestad van het noorden te worden.

Het derde onderdeel van *Het Wonder Emmen* gaat over voorzieningen. Voorzieningen zijn minder lokaal gebonden dan aanvankelijk door de jubileumcommissie werd gedacht. Het spreekt vanuit de geschiedenis ook minder aan. Maatschappelijk is er heel veel gebeurd. De onderwijsvoorzieningen zijn na een lange periode van groei in allerlei fusiegolven terecht gekomen. Dat had meer gevolgen voor het onderwijzend personeel dan voor de mensen,

*Econoomsich
geograaf
prof. dr.
Egbert Wever*

Rechtsboven: De Nieuwe Aula. Daaronder: de ingang van het Theater Muzeval aan de Boermarkeweg (Uit: Canon van de gemeente Emmen, blz. 197).

die van deze voorzieningen gebruik maakten. Na de Nieuwe Aula en de Muzeval is in 2016 het nieuwe Atlas Theater in gebruik genomen. Ook beleefde Emmen de afbraak van twee ziekenhuizen en is het nieuwste gebouw ook al weer een paar keer verbouwd. Kantoorvoorzieningen zijn voor een deel uit de dorpen verdwenen en op speciaal daarvoor ingerichte kantorenparken terechtgekomen. Of dat een juiste keuze is geweest zal de toekomst moeten uitwijzen. De jubileumcommissie kwam tot de conclusie dat dit onderwerp te veel omvattend voor één lezing is. Het onderwerp leent zich beter om daar in onderdelen (ook binnen de sector zelf - bijvoorbeeld het landbouwonderwijs, het vakonderwijs en het basisonderwijs) op terug te komen. Tijdens nog te organiseren lezingen of historische cafés in de tweede 25 jaar van de HV Zuidoost-Drenthe gebeurt dat.

Met de Pothoffstraat in Emmermeer herdenkt de gemeente Emmen de grote verdiensten van Cornelis Pothoff (1766-1844) voor het primaire onderwijs. In zijn boek *Emmermeer* schreef Gerrit Griemink: *'Vanaf 1803 was Pothoff 'schoolopziener' (inspecteur van het onderwijs). Hij trad eigenmachtig op en was erg veeleisend. Hierdoor kreeg het onderwijs in Drenthe landelijk veel aanzien.'* Zo'n persoon, maar ook de constatering van Gerrit

*Schoolopziener
Cornelis Pothoff
(Groningen 1766 -
Assen 1844) Rec-
tor, provinciaal
bestuurder, volks-
vertegenwoordi-
ger, landschrijver
bij het Hof van
Justitie, schulte,
schoolopziener,
onderinspecteur
bij de belastingen
en vrederechter.*

Griemink maakt nieuwsgierig en leent zich uitstekend voor een specifieke lezing. Een lezing over de betekenis van Cornelis Pothoff met een vooruitblik op de toekomst van het basisonderwijs in Emmen hebben we als compensatie voor u in het eerste deel van 2018 in petto.

Naast *Het Wonder Emmen* komt er voor leden en genodigden een feestelijke receptie. De receptie wordt gehouden op zaterdag 25 november 2017. De plek voor de receptie is *Het Veenpark in Barger-Compascuum*. Hier werd onze vereniging op 24 januari 1992 opgericht. De jubileumcommissie, bestaande uit het bestuur en Albert Huizing, Barges; Herman Jansen, Emmermeer; Henk Lanting, Klazienaveen en Piet Snel, Emmen zijn bezig om als feestsprekers Jan Zegering Hadders, Hans Ouwkerk en Eric Oosterhout aan te trekken. In de volgende Kroniek (verschijnt deze keer in de eerste twee weken van november 2017) komen we uitgebreid op het jubileumfeest op 25 november 2017 in Barger-Compascuum terug.

Verenigingsnieuws

Bestuursmededelingen en Activiteiten

De in juli van dit jaar gehouden architectuurwandelingen in de woonwijken Emmermeer, Emmerhout en Angelso trokken veel geïnteresseerde leden en belangstellenden. Voor elke zaterdag was er regen voorspeld. Maar de weergoden bleven ons goed gezind; we hebben onze doelen steeds droog bereikt. De bevindingen worden in een document vastgelegd en aangeboden aan de door de democratie boven ons gestelde beslissers. Het Architectuurpunt Drenthe neemt het estafettestokje van ons over. Zij gaan met deskundigen en belangstellenden verder om delen van cultuurhistorisch erfgoed uit de periode van *Het Wonder Emmen* voor de toekomst te vrijwaren voor afbraak en verpaupering.

Zaterdag 9 en zondag 10 september 2017

Het thema van de Open Monumentendag in 2017 is *Boeren, burgers, buitenlui*. Met dat thema kun je vele kanten op. Dit thema roept bij mij associaties met de Middeleeuwen op. Boeren, burgers en buitenlui, dat was van oudsher de uitroep waarmee de stadsomroeper de aandacht van het publiek trok. Met die drie begrippen was in feite iedereen genoemd. Het thema wijst op onder andere grondstoffen, handel, vervoer en communicatie en

het is verbonden met monumenten zoals boerderijen, melkfabrieken, werkplaatsen, enz. Dit jaar neemt onze vereniging samen met het Erfgoed-Netwerk Emmen de organisatie in onze gemeente voor haar rekening. Evenals voorgaande jaren valt de Open Monumentendag in Emmen samen met de grote manifestatie De Opening (opening van het Culturele Seizoen).

Op zaterdag 9 september 2017 is de HV Zuid-oost Drenthe van 10.00-17.00 uur aanwezig op het Erfgoedplein in Emmen Centrum om het culturele seizoen 2017-2018 in te luiden.

*Monumenten:
het voormalig
postkantoor
met daar-
naast het
gebouw van
het kantonge-
recht aan de
Hoofdstraat.
(Collectie
Roelof
Boelens)*

Lidmaatschap

Het lidmaatschap bedraagt € 18,00 en voor huisgenoten € 5,00 extra. Het lidmaatschap wordt automatisch verlengd, tenzij het lidmaatschap voor 1 december van het lopende verenigingsjaar schriftelijk wordt opgezegd bij de secretaris. Leden ontvangen vier keer per jaar de *Kroniek* en ze hebben gratis toegang tot de door de vereniging belegde bijeenkomsten. In verband met kostenbeheersing verwachten we van de leden dat zij hun contributie voor of in de eerste twee maanden van het nieuwe verenigingsjaar onder vermelding van het contributiejaar overmaken op rekeningnummer NL78 RABO 0104 4688 15 van de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe. Bij ruim 400 leden wordt de contributie in de maand februari van het lopende verenigingsjaar per incasso van hun rekening afgeschreven. Bij onze vereniging is een verenigingsjaar gelijk aan het kalenderjaar.

Bankrelatie

Rekeningnummer NL78 RABO 0104 4688 15, Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe, Achter de Smidse 1, 7812 AR Emmen.

Kort voor de Open Monumentendagen komt er een brochure uit, waarin alle activiteiten in de gemeente Emmen worden beschreven. Deze brochure ontvangen de leden van de Historische Vereniging tegelijk met de septemberuitgave van de *Kroniek*. Voor activiteiten - vooral in het zuidelijke gedeelte van onze gemeente - door diverse historische verenigingen en werkgroepen wordt eveneens verwezen naar deze brochure. De deelnemers zijn op locatie allen herkenbaar aan de Open Monumentendagvlag. Vanaf het Erfgoedplein start om 13.30 uur onder deskundige begeleiding van twee Emmer architecten: Henk F. Klinkhamer en Kor Steenberghe een stadswandeling. We spreken al wandelend over nog bestaande of voormalige panden van Hospers, drukkerij Ten Kate, het Postkantoor, het Kantongerecht, het Heerenhof en zelfs Balletje Bos. Het is noodzakelijk om zich voor deze wandeling aan te melden per email: p.kraan@emmen.nl of per telefoon: 0591-685530. N.B. Opgave kan die dag ook in onze marktkraam op het Erfgoedplein.

Op 10 september 2017 tussen 10.00-12.00 uur verzorgt Johan Withaar voor de Collectie Brands aan de Heerenstreek 11 in Nieuw-Dordrecht een koffielezing. De lezing zelf begint om 10.50 uur. Zijn stelling is: "Als er niets was afgebroken, woonden we nu nog in plaggenhutten." De gemeente Emmen is volgens vele inwoners niet echt zuinig geweest op beeldbepalende gebouwen binnen de gemeentegrenzen. Dat hieraan ook particulieren, ondernemers en projectontwikkelaars debet waren wordt echter niet altijd herkend en erkend. Wat had nooit afgebroken mogen worden? Heeft Emmen nog beeldbepalende gebouwen zonder status? De aanwezigen kunnen hierover aan de hand van vele historische foto's met elkaar in gesprek gaan. Na een korte inleiding mogen de aanwezigen bepalen, welke monumenten aan bod zullen komen. Vele prachtige oude foto's zullen de revue passeren.

Verschijning *Kroniek* november/december 2017 - jaargang 25 nummer 66

In verband met nadere informatie over de feestelijke receptie op 25 november 2017 verschijnt dit nummer van de *Kroniek* in de week van 15 november.

Boven: De flatgebouwen in het midden van de wijk Emmerhout. Aan de begroeiing op de voorgrond is te zien dat de foto begin jaren '70 is gemaakt.

Daaronder: Woningen in aanbouw aan de Laan van het Kweekbos in de jaren '70. Daarachter de Apolloflats aan De Dilt. (Beide foto's: Collectie Gemeentearchief Emmen)

Foto voorzijde: Gedeelte van het noordelijke deel van Emmerhout. Op de voorgrond de Apolloflats (drie woonlagen) aan de Lemzijde, daarachter woningblokken aan de Laan van de Bork en op de achtergrond Emmerschans en de Emmer Dennen. De foto is genomen vanaf het hoogste flatgebouw (55 m) midden in de wijk. (Collectie Piet Naber)

Op een deel van de kaart van Drenthe van 1634 van C. Pijnacker staan afgebeeld bij Weerdinge: 'Landweg in Drenthe' van A.M. Gorter (1866-1933); bij Roswinkel: 'De kerk bij Roswinkel' van J. van Ravenswaay (1789-1869); bij Emmen: 'Kerk te Emmen' van J. Reijnders (1823-1889); bij Schoonebeek: 'Boerenerf in Pad- en Vlieghuis bij Oud-Schoonebeek', tekening van H.W. Jansen (1855-1908).